

2. Плешканівська Г. М. Оповідання з історії України. Підручник для 7 класу допоміжної школи / Г. М. Плешканівська, А. Г. Слюсаренко. – К. : Богдана, 2000. – 222 с.

3. Програми допоміжної школи. Початковий курс історії України : 7–9 класи / [Г. М. Плешканівська, С. А. Попенко, В. М. Ремажевська, А. І. Кукура]. – К. : ВІПОЛ, 1996. – 22 с.

УДК 159.98–055.52–37.042

Сухіна Ірина В'ячеславівна

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку

(Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна)

ПСИХОЛОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ГРУПОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами є одним із важливих компонентів сучасних інноваційних перетворень в галузі спеціальної освіти.

Актуальність застосування психологічної технології групової взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами полягає у тому, що вона виступає необхідною складовою системи психолого-педагогічного супроводу зазначеної категорії дітей.

Метою тез є розкриття змісту, мети, принципів та методів технології групової взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Метод групової роботи для батьків дітей з особливими освітніми потребами включає їхню спільну діяльність, у якій вони, за допомогою психолога (тренера), працюючи у групі над вирішенням групових завдань, вибирають напрямки власної діяльності, засоби її досягнення і встановлюють норми взаємодії.

Застосування методу групової роботи має суттєві переваги:

- груповий досвід протидіє відчуженню, допомагає вирішити міжособистісні проблеми;
- група відображає суспільство у мініатюрі, робить очевидними такі приховані чинники, як тиск партнерів, соціальний вплив і конформізм;
- є можливість отримання зворотнього зв'язку і підтримки від людей з подібними проблемами;

– у групі людина може навчатися новим вмінням, експериментувати з різними стилями стосунків серед рівних партнерів;

– у групі учасники можуть ідентифікувати себе з іншими і зіграти роль іншої людини для кращого розуміння його і себе, для знайомства з новими ефективними способами поведінки, застосовуваними кимось;

– взаємодія у групі створює напругу, яка допомагає прояснити психологічні проблеми кожного. Така напруга може (і повинна) грати конструктивну роль, підживлювати енергетику групових процесів;

– група полегшує процес саморозкриття, самодослідження і самопізнання – відкриття себе іншим і відкриття самого себе дозволяє зрозуміти себе і підвищити впевненість у собі [3].

Незважаючи на розмаїття конкретних форм тренінгів за спрямованістю та змістом, можна сформулювати їхню спільну *мету*:

– дослідження психологічної проблеми учасників групи і надання допомоги у її вирішенні;

– поліпшення суб'єктивного самопочуття і зміцнення психічного здоров'я батьків;

– вивчення психологічних закономірностей, механізмів та ефективності способів міжособистісного взаємодії для створення основи більш ефективного та гармонічного спілкування батьків дітей з особливими освітніми потребами;

– розвиток самосвідомості і самодослідження учасників групи для корекції або попередження емоційних порушень на основі внутрішніх і поведінкових змін;

– сприяння процесу особистісного розвитку, реалізації творчого потенціалу, досягненню оптимально можливого рівня життєдіяльності тощо [1,3].

Виділимо характерні *принципи*, необхідні для організації тренінгових груп для батьків дітей з особливими освітніми потребами:

1. Тут і тепер. Цей принцип орієнтує учасників на те, що предметом їх аналізу мають бути почуття і думки з приводу подій, що відбуваються у групі в даний момент. Принцип акцентування на справжньому сприяє глибокій рефлексії учасників, вчить зосереджувати увагу на собі, своїх думках і почуттях, розвитку навичок самоаналізу.

2. Щирість і відкритість. Чим відвертішими будуть розповіді учасників про те, що дійсно їх хвилює і цікавить, чим щирішими буде розкриття почуттів, тим успішнішою буде робота групи в цілому. Щирість

і відкритість сприяють отриманню та наданню іншим учасникам чесного зворотнього зв'язку.

3. Принцип Я. Основна увага учасників має бути зосереджена на процесах самопізнання, самоаналізу та рефлексії. Всі висловлювання рекомендується будувати наступним чином: «Я відчуваю ...», «Мені здається...» тощо.

4. Активність. Оскільки психологічний тренінг належить до активних методів навчання і розвитку, така норма як активність, участь усіх в тому, що відбувається на тренінгу, є обов'язковою.

5. Конфіденційність. Усе, про що йдеться в групі стосовно учасників, повинно залишатися всередині групи. Це природна етична вимога, необхідна для створення атмосфери психологічної безпеки і саморозкриття.

Існує чимало конкретних вправ, прийомів і технік, однак прийнято виділяти кілька базових методів тренінгу.

Групова дискусія. У тренінговій групі дискусія може бути використана і з метою надання можливості учасникам побачити проблему з різних сторін, і в якості способу групової рефлексії.

Ігрові методи. Включають ситуаційно-рольові, дидактичні, творчі, організаційно-діяльнісні, імітаційні та ділові ігри. Використання ігрових методів у тренінгу є надзвичайно продуктивним.

Методи соціальної перцепції. Учасники групи розвивають уміння сприймати, розуміти й оцінювати інших людей, самих себе, свою групу. За допомогою спеціально розроблених вправ учасники отримують вербальну і невербальну інформацію про те, як їх сприймають інші люди, а також наскільки є точним їхнє власне самосприйняття. Вони набувають уміння глибокої релаксації, смислової і оцінної інтерпретації об'єкта сприйняття.

Медитативні техніки. Найчастіше використовуються з метою навчання фізичної і чуттєвої релаксації, умінню позбавлятися від зайвого психоемоційного напруження, стресових станів і в результаті зводяться до розвитку навичок самонавіювання і закріплення способів саморегуляції.

Групова робота з батьками, які виховують дітей з особливими освітніми потребами має наступні *переваги*, оскільки вони мають змогу:

- отримати можливість обговорити значущі сімейні взаєностосунки без моралізування. Вони досліджують право людей відчувати як позитивні, так і негативні почуття; починають усвідомлювати існування в собі самих і

в своїх дітях внутрішнього світу почуттів і значимість цього світу у створенні та руйнуванні щастя.

- ідентифікувати себе з психологом (ведучим тренінгу), і наслідувати деяким його характеристикам і взаємостосункам. Батьки приходять до розуміння того, що негативні емоції та переживання – це не проблема, а стан людського існування, що здорова сім'я створює умови для вираження негативних емоцій, які нікого не ранять.

- усвідомити значення безоціночного прийняття і справжньої поваги.

- розвинути оптимістичніше ставлення до життя з дітьми з особливими освітніми потребами. Вони починають вірити в те, що емоційні проблеми можна обговорити у бесіді, а емоційні труднощі можна розв'язати [4].

Оскільки батьки є активними учасниками соціального та психічного розвитку власних дітей з особливими освітніми потребами, їхній досвід стає унікальним, адже вони можуть сприяти ефективнішому розвитку своєї дитини.

Застосування психологічної технології групової взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами істотно покращує самооцінку дітей, підвищує соціальну адаптацію та здатність їх до навчання, а також оптимізує взаємодію у родині [2]. Відмічаються позитивні зміни в комунікації, зниження замкнутості і агресивної поведінки дітей з особливими освітніми потребами. Крім того, групова робота з батьками суттєво підсилює почуття безумовної любові батьків до своїх дітей і значно знижує чутливість батьків до виникнення конфлікту в сім'ї.

Отже, застосування психологічної технології групової взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами – це ефективний засіб формування позитивного ставлення батьків до власної дитини, встановлення розумних батьківських вимог і контролю, зменшення батьківської тривоги, забезпечення інформаційної підтримки батьків в області спеціальної психології.

Таким чином, впровадження психологічної технології групової взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами є необхідною складовою системи психолого-педагогічного супроводу зазначеної категорії дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга. – М.: Издательство «Ось-89». – 287 с.

2. Крафт А., Лэндрет Т. Родители как психотерапевты. Прислушаться к игре своего ребенка. / Пер. с англ. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2000. – 196 с.

3. Рудестам К. Групповая психотерапия. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.

4. Ткачева В.В. Психокоррекционная работа с матерями, воспитывающими детей с отклонениями в развитии. Практикум по формированию адекватных отношений. – М. «Издательство ГНОМ и Д», 2000. – 64 с.

УДК: 371.36

Ткаченко Тамара Петрівна

*вчитель української мови та літератури
(Комунальний заклад «Харківська
спеціальна загальноосвітня школа-
інтернат I-III ст. № 12» Харківської
обласної ради, м. Харків, Україна)*

НАПРЯМИ ТА ЗМІСТ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПОДОЛАННЯ ЗАЇКАННЯ

Реальним фактором останнього десятиріччя є збільшення кількості дітей з тяжкими порушенням мовлення, серед них не останнє місце належить заїканню. Заїкання є одним із найбільш складних і тривалих мовленнєвих порушень. Взагалі, за даними ВОЗ, у світі заїкання виявлено в 3-5 % людей.

Ретроспективне вивчення наукових публікацій щодо проблем заїкання дозволило встановити, що дотепер не існує єдиного погляду на природу заїкання через широкий спектр причин та умов його виникнення, різноспрямованості клінічних особливостей, варіантів протікання, форм особистого реагування на дефект. Механізм заїкання повністю не розгаданий. Проблему подолання заїкання, у тому числі й надання корекційної допомоги, дослідники намагаються розглядати з різних позицій: клінічних, психологічних фізіологічних, нейрофізіологічних, психолінгвістичних тощо.

На сьогодні визнані головні напрями та зміст корекційного впливу на дитину із заїканням. 1-ий напрям – нормалізація немовленнєвих процесів; 2-ий напрям – заповнення пропусків у формуванні комунікативної діяльності.

Зміст першого напрямку полягає в розвитку загальної і мовленнєвої організованості, яка припускає формування повноцінної загальної і